

SINT-LIEVENS- HOUTEM EILANDPARK

ARCHEOLOGIE NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN
ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

SINT-LIEVENS-HOUTEM EILANDPARK

ARCHEOLOGIE NOTA – 2018J202

SILKE DE SMET, BART CHERRETTÉ

DOSSIERSAMENSTELLING

Silke De Smet, Wouter De Maeyer; Bart Cherretté

PROJECT

Sint-Lievens-Houtem Eilandpark: sloop textielfabriek –
Archeologienota (bureauonderzoek)

Projectcode:2018J202

Projectnaam: 18-SLH-EP

SOLVA Archeologierapport nr. 164

OPDRACHTHOUDER

SOLVA

Projectteam: Archeologie

Gentsesteenweg 1B

9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Tel: 053/64 65 20

info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b

9320 EREMBODEGEM

Tel: 053/64 65 36

archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2018/12.857/28

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave

1	SAMENVATTING.....	6
1.1	PLANMATIGE CONTEXT	6
1.2	WETTELIJK KADER	6
1.3	VRAAGSTELLING	6
1.4	ONDERZOEKSMETHODE.....	6
1.5	RESULTATEN	6
2	VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK.....	8
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	8
2.1.1	AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIE NOTA	10
2.1.2	BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN	10
2.1.2.1	<i>De bestaande toestand.....</i>	10
2.1.2.2	<i>de ontworpen toestand.....</i>	14
2.1.3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT	14
2.1.3.1	<i>Vraagstelling.....</i>	14
2.1.3.2	<i>De randvoorwaarden</i>	14
2.1.4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK.....	14
2.1.4.1	<i>motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken</i>	14
2.1.4.2	<i>Organisatie van het bureauonderzoek.....</i>	15
2.1.4.3	<i>Aspecten waarvoor het advies van specialisten werd ingeroepen</i>	15
2.1.4.4	<i>aspecten waarvoor algemene wetenschappelijke advisering werd ingeroepen</i>	15
2.1.4.5	<i>Motivering van de geselecteerde bronnen.....</i>	15
2.2	ASSESSMENTRAPPORT	16
2.2.1	METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA	16
2.2.2	CONSERVATIE-ASSESSMENT	16
2.2.3	DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGBIED EN ZIJN OMGEVING	16
2.2.3.1	<i>algemene landschappelijke en geografische situering</i>	16
2.2.3.2	<i>aardkundige en hydrografische situering.....</i>	17
2.2.3.3	<i>fysisch-geografische situering.....</i>	19
2.2.3.4	<i>grondgebruik</i>	24
2.2.3.5	<i>specifieke terreininformatie.....</i>	26
2.2.4	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER	28
2.2.4.1	<i>Historisch kader</i>	28
2.2.4.2	<i>Inventaris onroerend erfgoed.....</i>	29
2.2.4.3	<i>historisch-cartografische documenten.....</i>	30
2.2.5	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER	37
2.2.6	EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	38
2.2.6.1	<i>Het landschappelijk kader.....</i>	38
2.2.6.2	<i>de menselijke aanwezigheid</i>	38
2.2.7	DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED	39
2.2.7.1	<i>Een gemotiveerde tekstuele verwachting ten aanzien van de aanwezigheid en aard van het archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein</i>	39
2.2.7.2	<i>Afbakening van zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt.</i>	40
2.2.7.3	<i>Afbakening van zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt</i>	40
3	BIBLIOGRAFIE.....	41
3.1	LITERATUUR.....	41
3.2	WEBSITES.....	41
		3

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	8
Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	9
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018).....	9
Figuur 4: Grondplan van het te slopen fabrieksgebouw en omliggende parking/opslagplaats (bron: SOLVA).....	11
Figuur 5: Dwarsprofiel van het te slopen fabrieksgebouw (bron: SOLVA).....	11
Figuur 6: Digitaal terreinmodel met aanduiding van Sint-Lievens-Houtem (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	15
Figuur 7: Quartairgeologische profieltypekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	17
Figuur 8: Tertiairgeologische profieltypekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	17
Figuur 9: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018).....	18
Figuur 10: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 12/11/2018).....	18
Figuur 11: Digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofiellijnen en projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018).....	19
Figuur 12: Noord-zuid georiënteerd hoogteprofiel van het projectgebied.....	19
Figuur 13: Oost-west georiënteerd hoogteprofiel van het projectgebied.....	20
Figuur 14: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018).....	20
Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	21
Figuur 16: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	22
Figuur 17: Bodemgebruikkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	23
Figuur 18: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	23
Figuur 19: Recente luchtfoto (2015) met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	24
Figuur 20: Locaties van de boringen (ABO n.v.; verkregen via SOLVA).....	26
Figuur 21: Uitsnede uit de Horenbaultkaart van het Land van Aalst (1619) met aanduiding van de locatie van het projectgebied (bij benadering) (09/11/218, via http://users.telenet.be/peter.de.clercq/horenbault1.html).....	30
Figuur 22: Uitsnede uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	30
Figuur 23: Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	31
Figuur 24: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	32
Figuur 25: Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	33
Figuur 26: Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	34
Figuur 27: Recente luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	35
Figuur 28: Recente luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018).....	35
Figuur 29: CAI op GBR met aanduiding van het projectgebied en de nabijgelegen CAI-locaties (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018).....	36
Figuur 30: GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/11/2018).....	38

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: Foto van de bestaande situatie. Zicht naar het zuidwesten van het noordoosten (Google Streetview, 15/11/2018).....	12
Foto 2: Foto van de bestaande situatie. Zicht naar het westen vanuit het oosten (Google Streetview, 15-11-2018).....	12
Foto 3: Het reeds gesloopte deel van de fabrieksgebouwen waarbij duidelijk is dat het terrein heel wat dieper ligt dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (foto genomen vanop de Doelstraat richting het zuidwesten).....	12
Foto 4: Bestaande toestand ter hoogte van de parking van Drankencentrale Pede waar duidelijk zichtbaar is dat de fabrieksgebouwen heel wat lager liggen dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (links), zicht naar het zuiden.....	13
Foto 5: Bestaande toestand van een deel van het terrein (gesloopt deel) waarbij de vloeropbouw van de voormalige fabrieksgebouwen zichtbaar is, net als de verstoorde lagen onder de betonvloer (foto genomen vanop de Doelstraat richting het westen).....	26
Foto 6: Het reeds gesloopte deel van de fabrieksgebouwen waarbij duidelijk is dat het terrein heel wat dieper ligt dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (foto genomen vanop de Doelstraat richting het zuidwesten).....	27

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Ontworpen/bestaande toestand van het projectgebied	1/250	22/11/2018	SOLVA
BIJLAGE 2	Overzichtsplan boorlocaties	1/800	24/04/2014	ABO n.v.
BIJLAGE 3	Boorstaten	Niet gekend	17/04/2014	ABO n.v.

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

SOLVA zal het terrein waar de voormalige textielfabriek *Établissements Saey* gevestigd was, te herontwikkelen met een nadruk op woonfaciliteiten en kernversterkende functies. Een deel van de fabriek werd in een eerdere fase reeds gesloopt, de vergunningsaanvraag waarvoor deze archeologienota opgemaakt wordt betreft de sloop van de het resterende fabrieksgebouw en afbraak van de omliggende parking.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de sloop van de oude textielfabriek en afbraak van de omliggende parking/opslagplaats. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **buiten een historische kern** en wordt dus gekenmerkt door een **lage densiteit aan historische bebouwing, maar bevindt zich wel in een zone met hoge densiteit aan bebouwing**. De vraagstelling richt zich vooral op de historie van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het omliggende gebied, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeoreferencieerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 RESULTATEN

Dit onderzoek toont aan dat het projectgebied in een landschappelijke zone ligt met een laag archeologisch potentieel. Het betreft een, ten opzichte van de omgeving, laaggelegen beekvallei met zeer natte bodems, weinig geschikt voor landbouw. Bewoning zal eerder op de hoger gelegen locaties in het landschap

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 3.0 van 1 oktober 2018.

gezocht moeten worden, en rond de historische kern van Sint-Lievens-Houtem, namelijk rond het Marktpllein.

Het projectgebied bevindt zich in een meer perifeer gebied ten opzichte van de historische kern van Sint-Lievens-Houtem. Het cartografisch materiaal toont dat het projectgebied zeker sinds de late 18de eeuw in gebruik was als akker- of weideland en dit constant vanaf minstens de late 18de eeuw tot 1911, wanneer de fabrieksgebouwen van *Établissements Saey* er werden opgericht. Deze fabriekspanden namen het hele projectgebied in. Gaandeweg raakte ook de omgeving verstedelijkt. In 1977 sloot de fabriek de deuren. Het zuidelijke deel van de gebouwen verkommerde en is ondertussen, in het licht van de herontwikkeling, al gesloopt. Het noordelijke deel werd ingericht als handelsruimte.

Bij de bouw van het fabriekscomplex werd reeds zo'n 2 m van het bodemarchief verstoord. De impact op de ondergrond van het projectgebied was bijgevolg zeer ingrijpend. Hieruit volgend kan besloten worden dat, indien er al archeologisch erfgoed aanwezig was op het terrein, dit bij de bouw van de fabrieksgebouwen vernietigd is, en de geplande slopingswerken geenszins een impact zullen hebben die relevant is ten aanzien van archeologisch erfgoed. Verder onderzoek is dus ook niet nodig.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2018J202

Sitecode: 18-SLH-EP

Wettelijk depotnummer: D/2018/12.857/28

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Sint-Lievens-Houtem, Doelstraat (Figuur 1 en 2)

punt 1: x= 113950.270291, y= 178953.447029

punt 2: x= 114669.495319, y= 179334.771997

Kadastrale gegevens:

Sint-Lievens-Houtem afdeling 1, sectie B, perceel 0229/00F005 (Figuur 3)

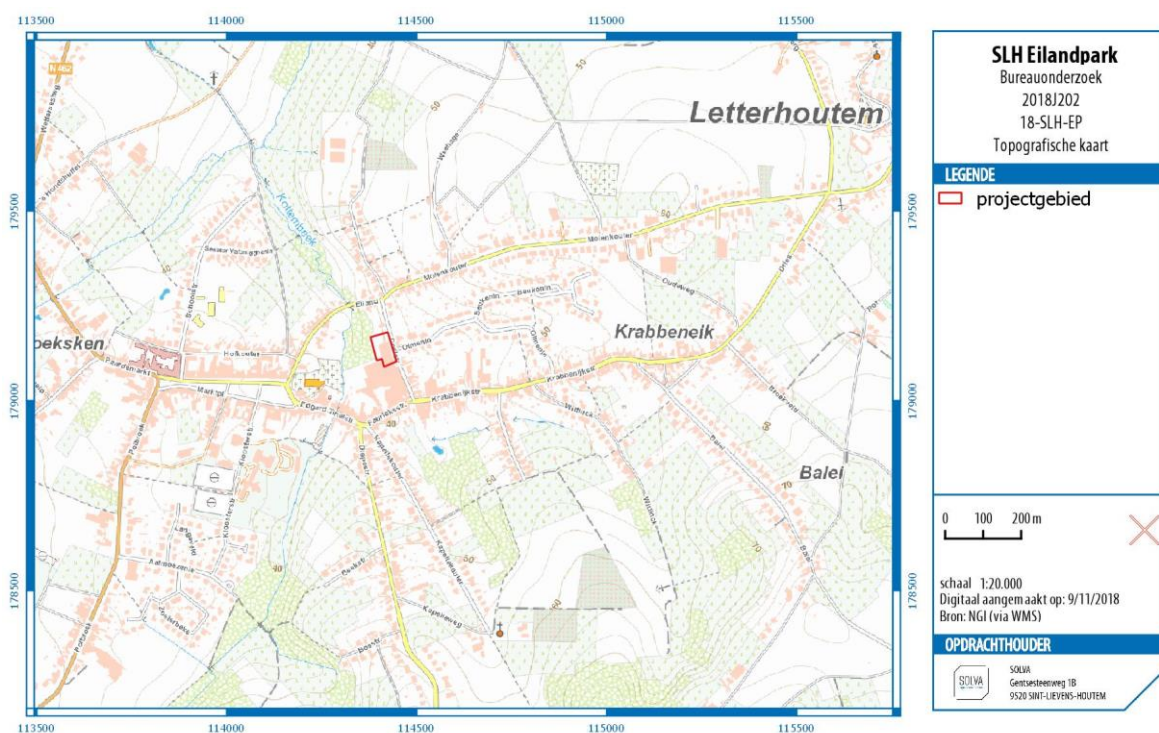
Topografische kaart: zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** 1 en Figuur 2

Betrokken actoren en specialisten:

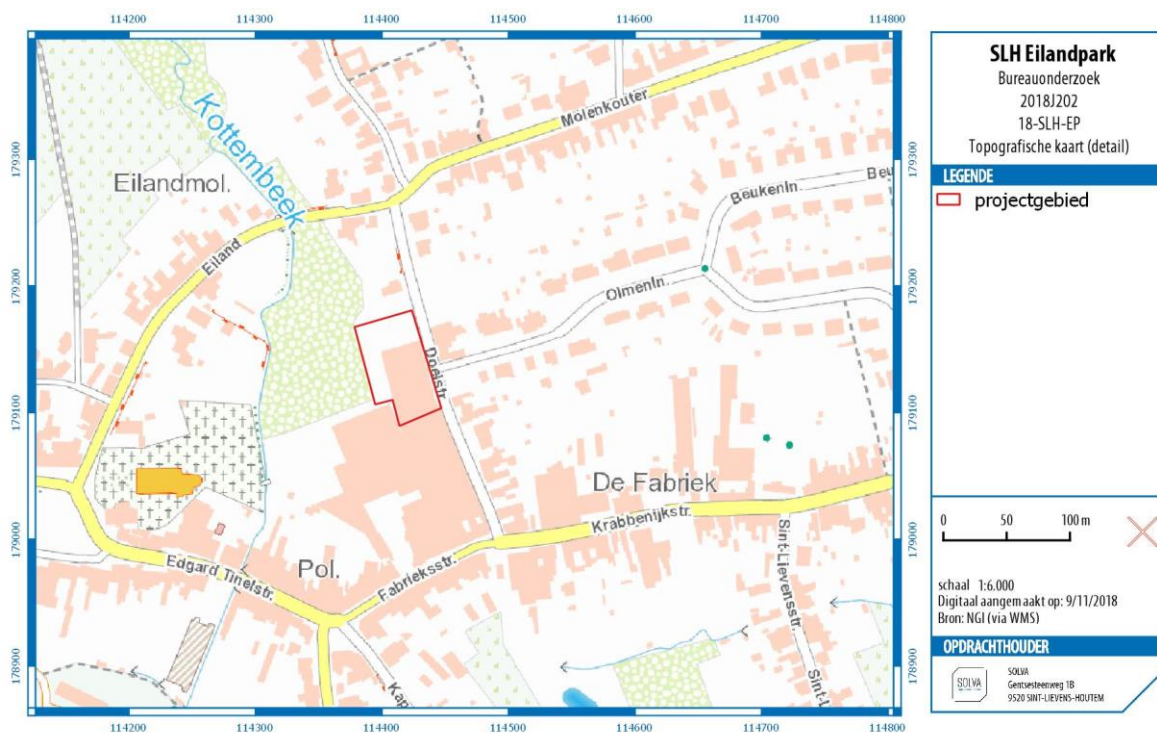
- Erkend archeoloog: Wouter De Maeyer
- Tekst: Silke De Smet
- Kaartmateriaal: Silke De Smet
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018)

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning** voor **stedenbouwkundige handelingen** voor de sloop van de oude textielfabriek en afbraak van de omliggende parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.²

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

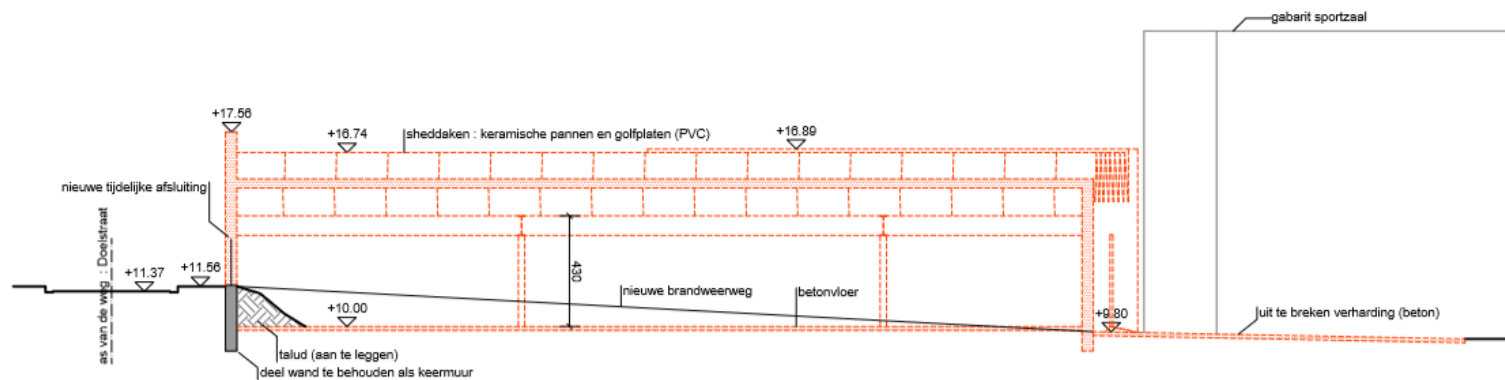
2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Zie bijlage 1 voor grondplannen en profielen van de bestaande toestand van het projectgebied.

Op het projectgebied bevindt zich vandaag de dag het noordelijke deel van het voormalige fabriekscomplex van *Établissements Saey*, dat momenteel wordt ingenomen door drankencentrale Pede. Daarnaast valt ook de aansluitende parking binnen het werkingsgebied, dewelke deels uit asfalt en deels uit beton bestaat (figuur 4 en 5, foto 1 en 2)). Het zuidelijke deel van het fabrieksgebouw werd al eerder gesloopt in het kader van de herontwikkeling van het terrein in kernversterkende en multifunctionele zin.

Bij controleboringen uitgevoerd door ABO in 2017 is gebleken dat bij de **oprichting van de fabrieksgebouwen** in het begin van de 20ste eeuw het terrein *minstens 1,85 m diep* werd **uitgegraven** onder het huidige straatniveau van de Doelstraat (= zone van deze archeologienota), en *minstens 1,00 m diep* onder het huidige straatniveau van de Fabrieksstraat (zie 2.2.3.5). In het westen van het projectgebied zal deze afgraving minder impact gehad hebben wegens het natuurlijke reliëf van het terrein, dat afhelt richting de Molenbeek. Op verschillende locaties werd bij booronderzoek ook vastgesteld dat er zich onder de vloeropbouw verstoorde lagen bevinden met een dikte van 0,30 tot 1,30 m. Deze puinhoudende lagen waren ook te zien bij een terreinbezoek na de sloop van de bovenbouw en de vloerplaat van de zuidelijke fabrieksgebouwen (foto 3 en 4). De lagen moeten hoogstwaarschijnlijk ook in verband gebracht worden met de bouw van de fabriek. Algemeen lijken deze gegevens erop te wijzen dat de inrichting van de fabrieksterreinen een grote impact heeft gehad op de ondergrond, waarbij tot 1,85 m (ten opzichte van de Doelstraat) is afgegraven en op sommige locaties er nog diepere verstoring heeft plaatsgevonden, tot wel 2,30 m / 3,15 m onder het huidige straatniveau (respectievelijk Fabrieksstraat / Doelstraat).

² Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Figuur 5: Dwarsprofiel van het te slopen fabrieksgebouw en uit te breken parking, met aanduiding van de tijdelijke brandweeweg (bron: SOLVA)

Foto 1: Foto van de bestaande situatie. Zicht naar het zuidwesten van het noordoosten (Google Streetview, 15/11/2018).

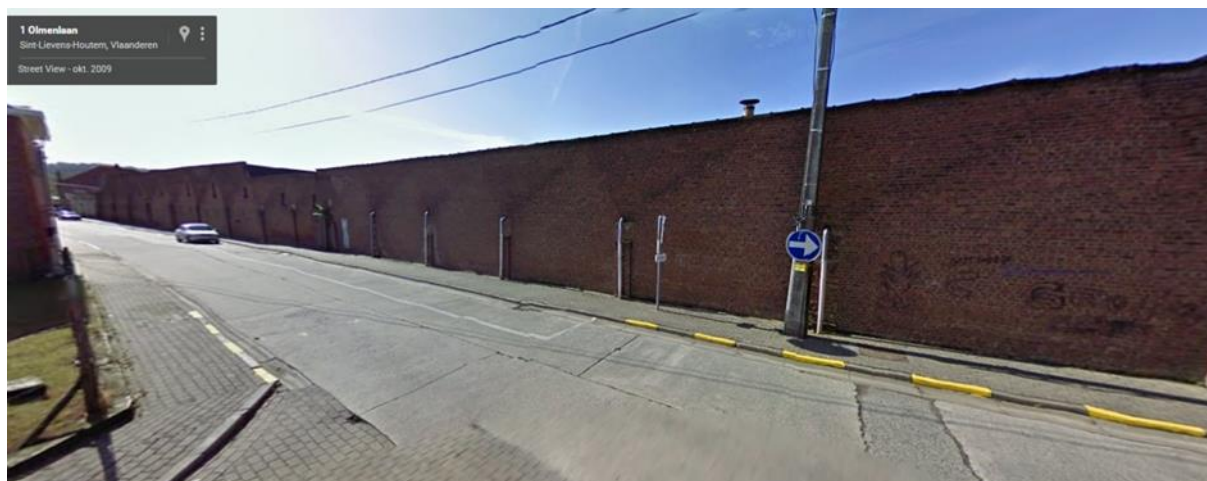

Foto 2: Foto van de bestaande situatie. Zicht naar het westen vanuit het oosten (Google Streetview, 15-11-2018).

Foto 3: Het reeds gesloopte deel van de fabrieksgebouwen waarbij duidelijk is dat het terrein heel wat dieper ligt dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (foto genomen vanop de Doelstraat richting het zuidwesten).

Foto 4: Bestaande toestand ter hoogte van de parking van Drankencentrale Pede waar duidelijk zichtbaar is dat de fabrieksgebouwen heel wat lager liggen dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (links), zicht naar het zuiden.

2.1.2.2 DE ONTWERPEN TOESTAND

Het noordelijke deel van de voormalige textielfabriek, dat momenteel een groot deel van het projectgebied inneemt, zal gesloopt worden in kader van een verdere ontwikkeling van het terrein. Hierbij zal de bodem uitgegraven worden tot en met de funderingsplaat, niet dieper. Daarbij zal ook de omliggende parking uitgebrouwen worden. Tenslotte zal ook een tijdelijke brangweerweg aangelegd worden om de verbinding met de achterliggende sporthal te behouden. Deze weg wordt in ophoing aangelegd met kiezelsteenslag op geotextiel (figuur 4 en 5). Geen van de geplande werken zullen dus een nieuwe impact op de bodem teweeg brengen.

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de sloop heeft tot doel om op basis van bestaende bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODEN EN -TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een hoge dichtheid aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de

gebruiksgeschiedenis en de relatie tot het omliggende stadsweefsel te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische evolutie van deze stadszone.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door de assistent archeoloog Silke De Smet. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Silke De Smet. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Silke De Smet, Wouter De Maeyer en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is georeferentie geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door SOLVA ter beschikking gesteld.

Een **terreinbezoek** werd tevens uitgevoerd op 15/02/2017 en lichtte ons in over de toestand van het terrein. Er werden ook **controleboringen** uitgevoerd op 24/04/2014, die ons meer inzicht gaven in de diepte van de bouwvoor en de verstoringdiepte.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESSMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

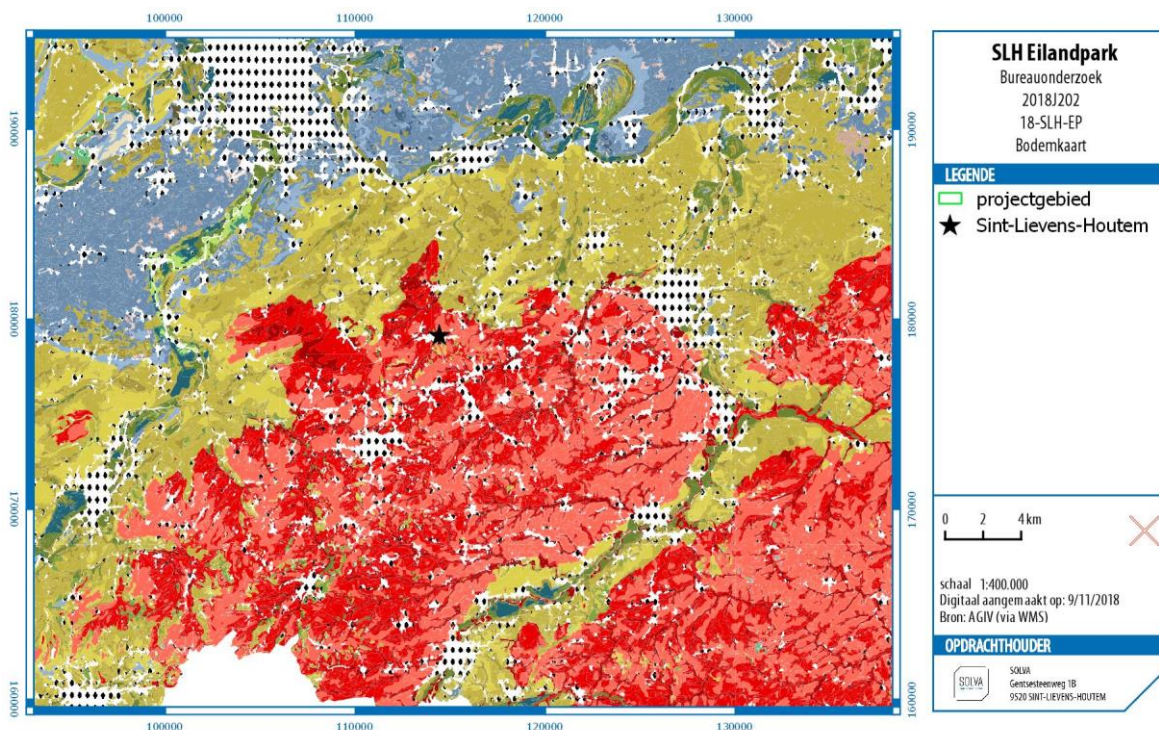
Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZIJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Figuur 6: Digitaal terreinmodel met aanduiding van Sint-Lievens-Houtem (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

De gemeente Sint-Lievens-Houtem is gesitueerd tussen Gent en Aalst, op zo'n 17 km ten zuidoosten van Gent en zo'n 12 km ten zuidwesten van Aalst. De gemeente ligt in de leemstreek van Zuid-Oost-Vlaanderen, aan de voet van de Vlaamse Ardennen (figuur 6). Het projectgebied ligt op ca. 400 m ten oosten van het

centrum van Sint-Lievens-Houtem (figuur 1), en situeert zich ten oosten van de Doelstraat, en ten westen van het Eilandbos in de vallei van de Molenbeek.

Het projectgebied valt volgens het gewestplan binnen woongebied.

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO³

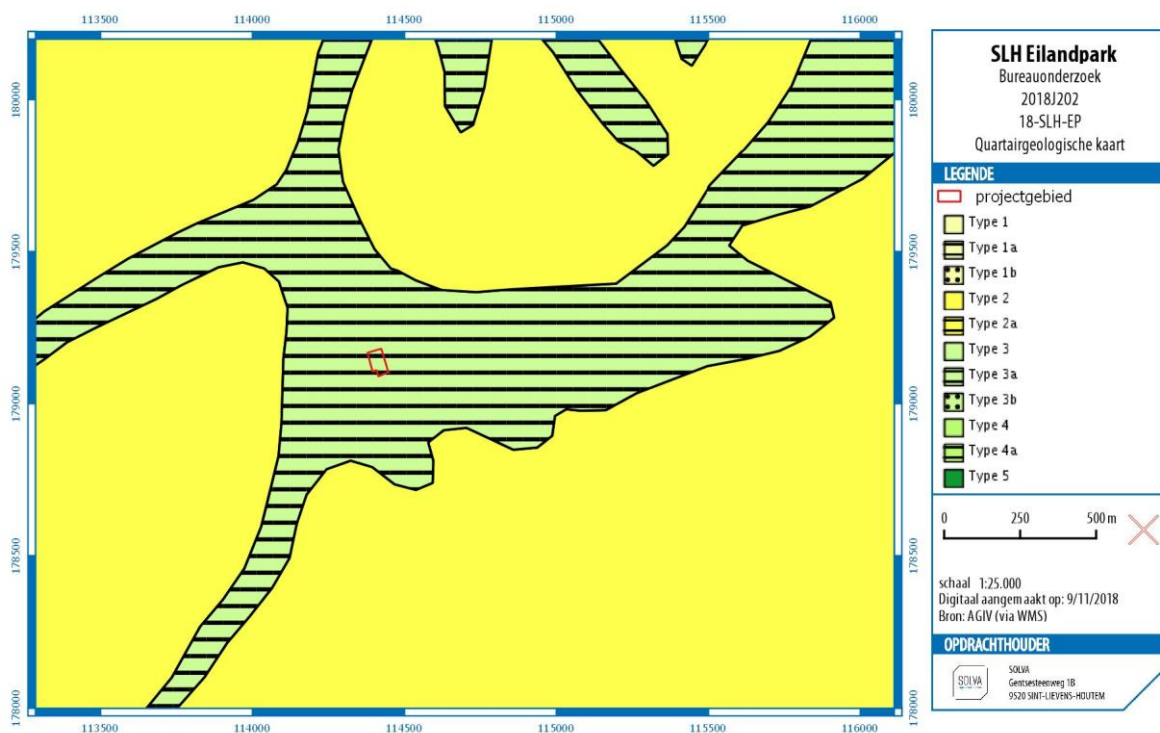
Het projectgebied behoort tot de ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone en meer specifiek het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**. Dit bestaat uit een geaccidenteerd **tertiair** heuvel landschap waarbij gedurende het tertiair door de zee verschillende zand- en kleilagen zijn afgezet (Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest). Na de daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het pleistoceen (**quartaair**) door erosie aangetast, voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het tertiair reliëf. Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveo-eolische leem (0 tot 15 m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het weichselglaciaal zijn de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak. De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk golvend reliëf. Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Dit zorgde voor een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend.

De **bodemseries** binnen het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds zijn er de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het tertiair kleiig of zandig materiaal. Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem- of zandleembodems zonder profielontwikkeling. Het noordelijk gebied van het district wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden.

HET PROJECTGEBIED

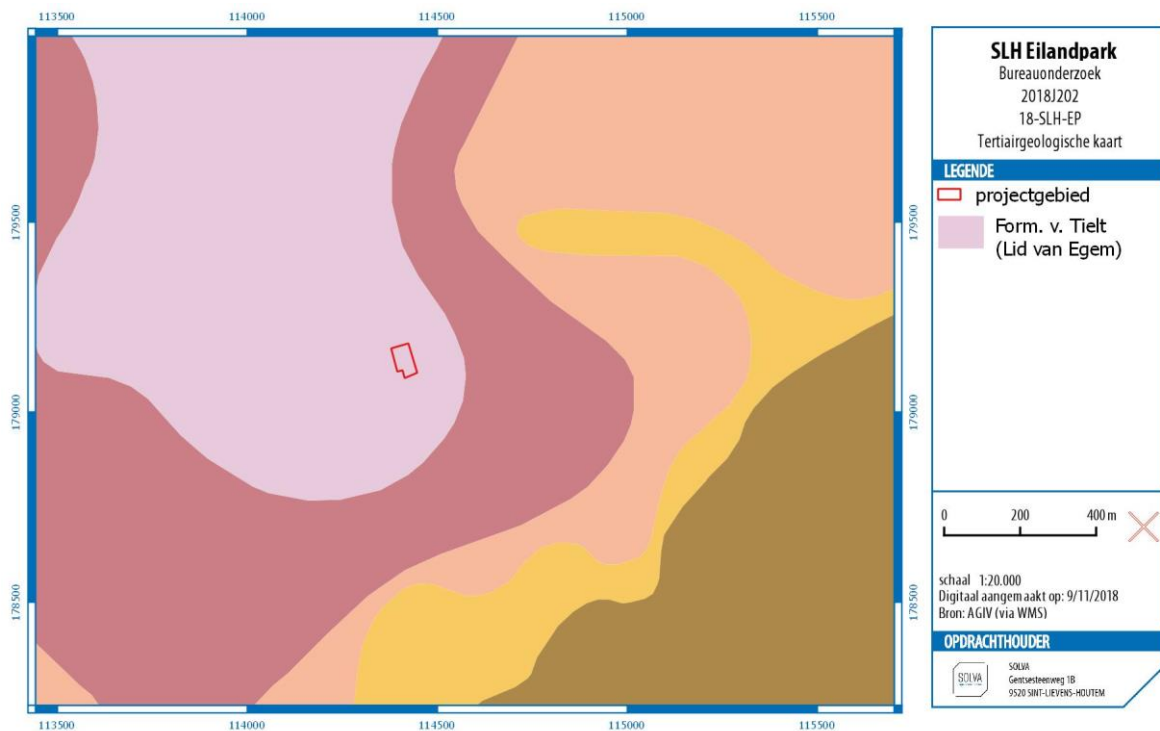
De **Quartaairgeologische profieltypekaart** karakteriseert de quartaire afzettingen als Type 3a (**figuur 7**). Dit betekent dat er **holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen** gebeurd zijn bovenop de pleistocene sequentie.

³ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

Figuur 7: Quartairegeologische profieltypekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

Op de **Tertiairegeologische profieltypekaart** (figuur 8) is te zien dat het projectgebied gelegen is op de Formatie van Tielt, meer bepaald op het Lid van Egem. Het gaat om grijsgroen zeer fijn glauconiet- en glimmerhoudend zand met kleilagen en zandsteenbanken.

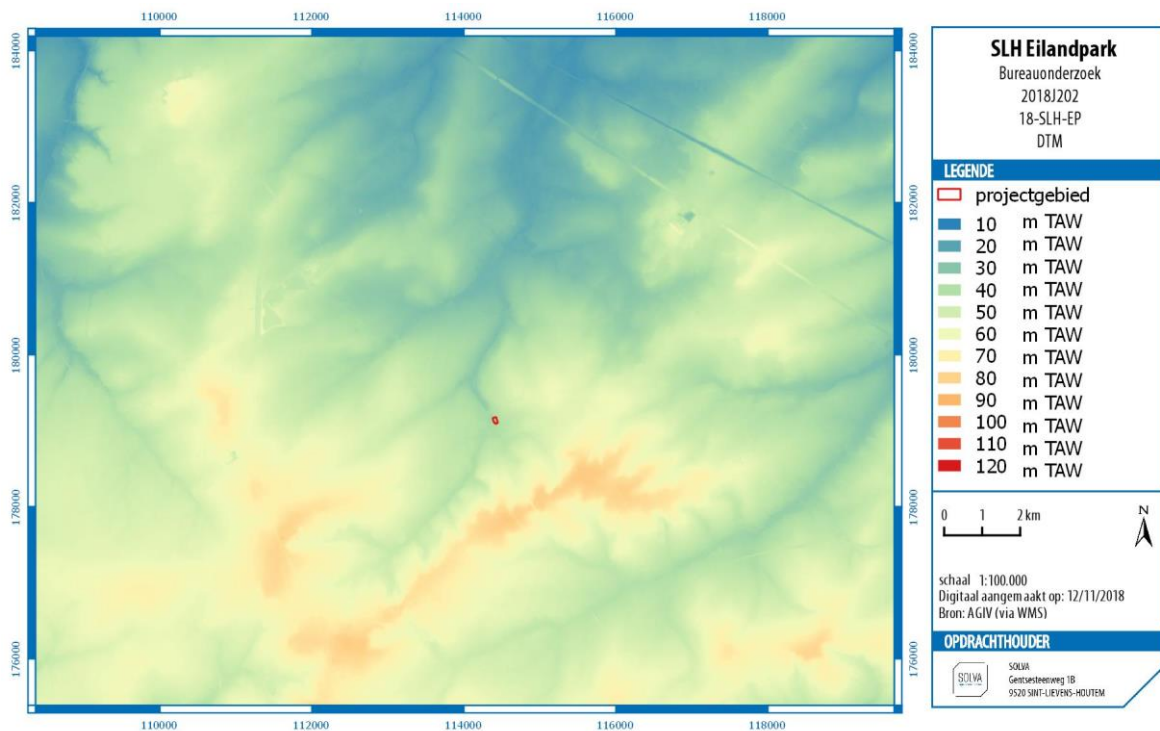

Figuur 8: Tertiairegeologische profieltypekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

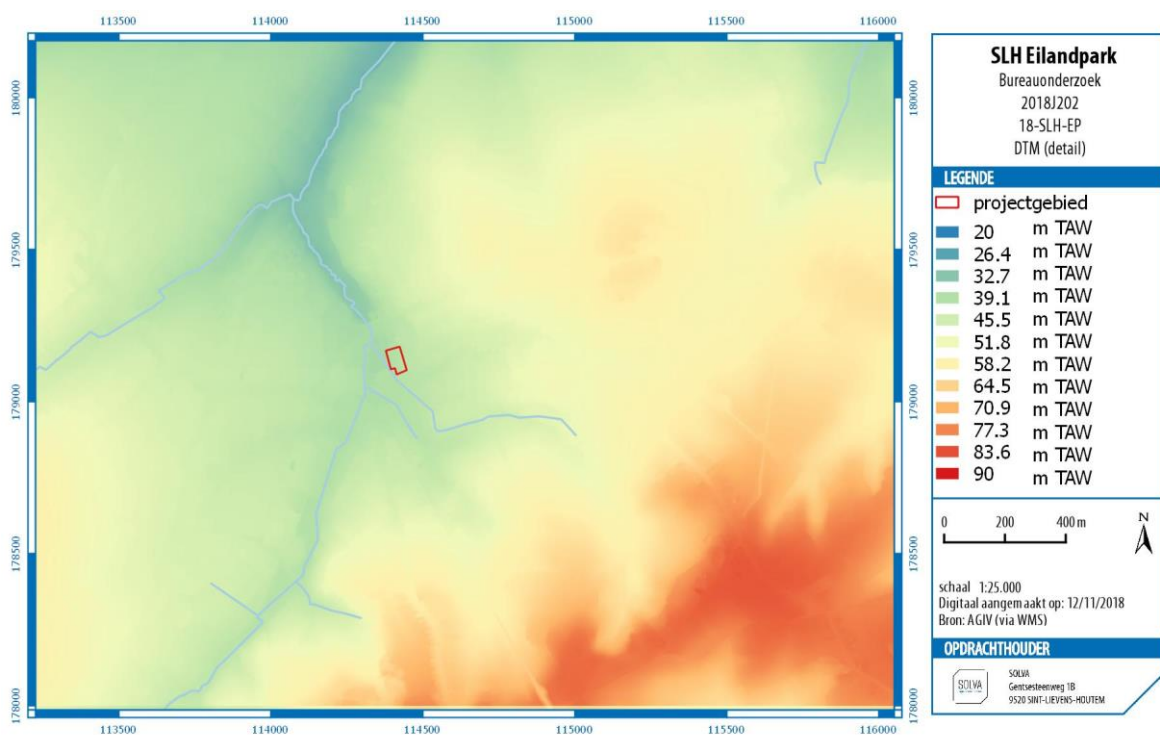
Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

2.2.3.3 FYSISCH-GEOGRAFISCHE SITUERING

Sint-Lievens-Houtem is gelegen op de uitlopers van de Vlaamse Ardennen, op de overgang naar de Scheldevallei (figuur 9). Het hoogtemodel toont dat Sint-Lievens-Houtem gelegen is in het dal ten noorden van een noordoost-zuidwest georiënteerde heuvelrug.

Figuur 9: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018)

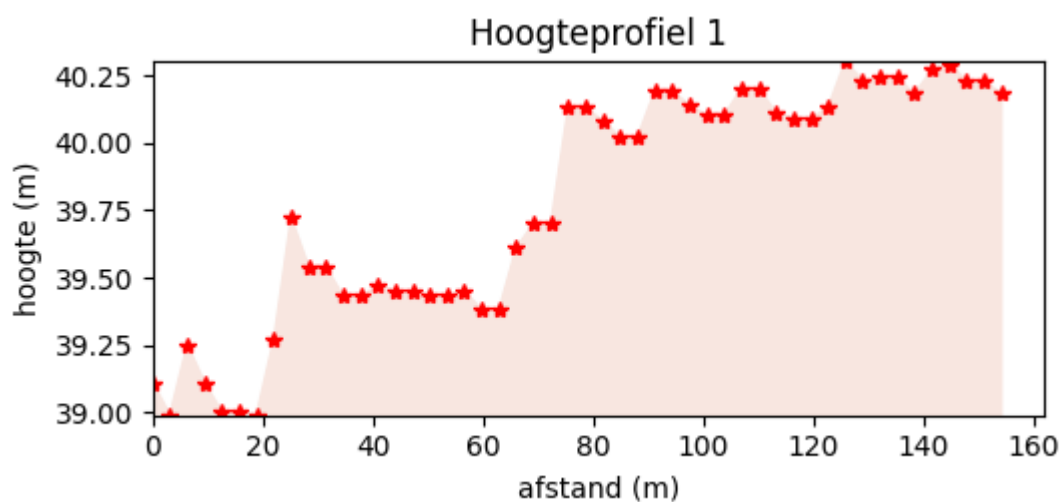

Figuur 10: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 12/11/2018)

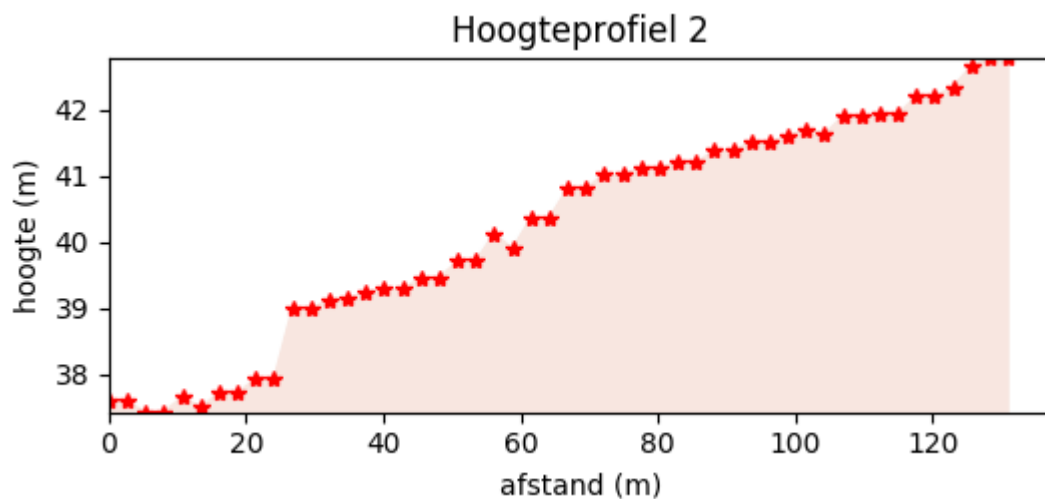
Het projectgebied zelf is **vrij effen** met hoogtes schommelend tussen ca. +39 m en +41 m TAW. Er is sprake van een zeer lichte helling in de richting van het zuidoosten van het projectgebied (figuur 11-13).

Figuur 11: Digitaal terreinmodel met aanduiding van de hoogteprofiellijnen en projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018)

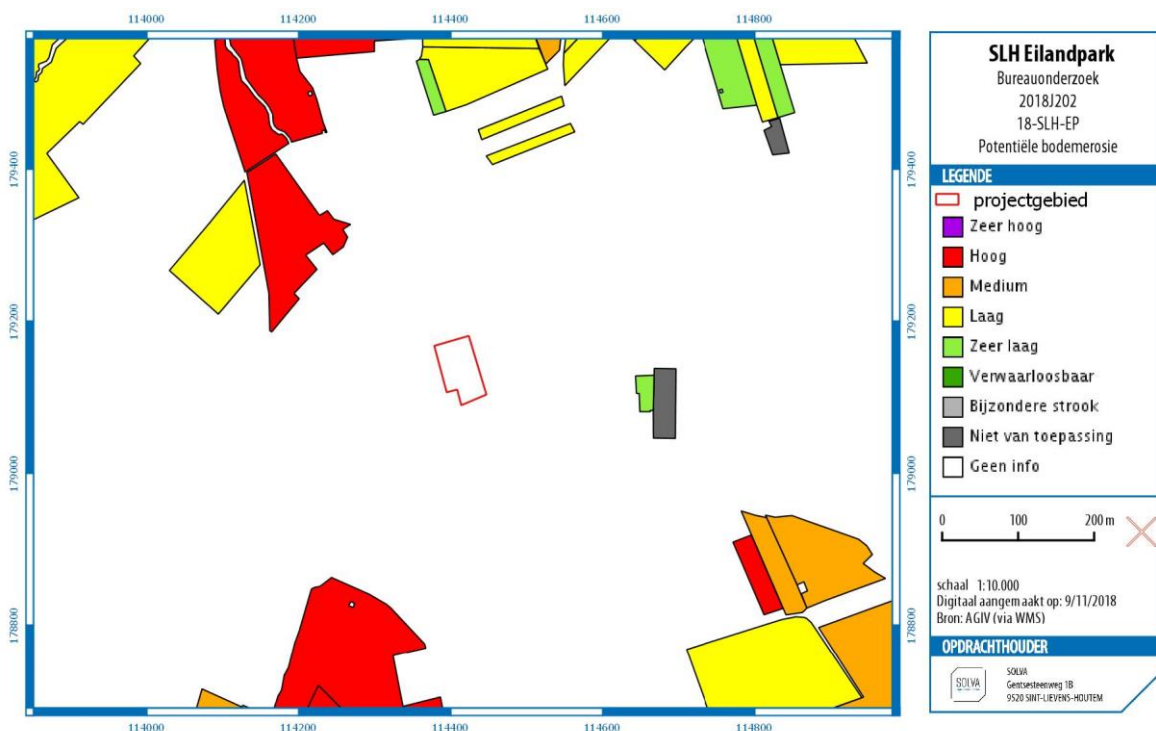

Figuur 12: Noord-zuid georiënteerd hoogteprofiel van het projectgebied.

Figuur 13: Oost-west georiënteerd hoogteprofiel van het projectgebied.

De **potentiële bodemerosiekaart** (figuur 14) geeft geen specifieke informatie over het projectgebied. Andere percelen langsheen de Molenbeek staan geklasseerd als hoge potentiële erosie tot lage potentiële erosie.

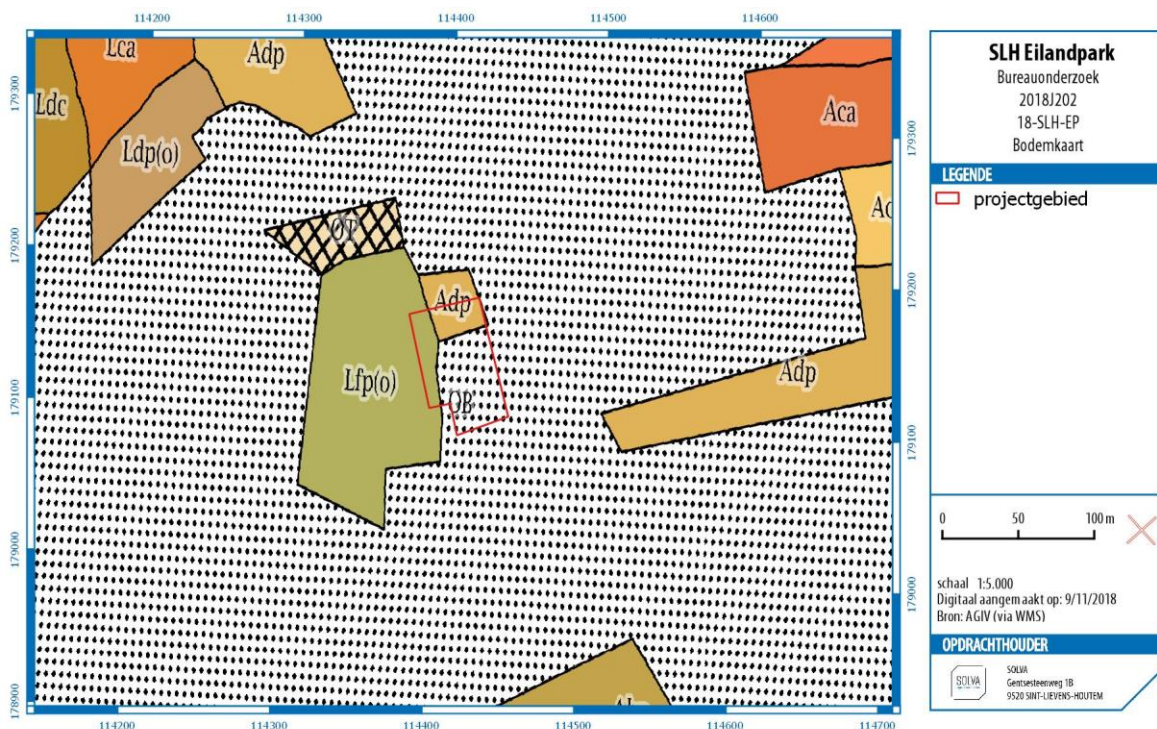

Figuur 14: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 9/11/2018)

Het grootste deel van het projectgebied is **bodemkundig** gekarteerd als OB, bebouwde zone (figuur 15).

Het meest noordelijke deel is gekarteerd als Adp, een **matig natte, matig gleyige leembodem** zonder profiel. De bouwlaag gaat hierbij geleidelijk over in niet-gedifferentieerd colluviaal of alluviaal materiaal. Dit type gronden is matig geschikt voor landbouw mits voldoende drainage, en zeer geschikt voor weiland.⁴ Een klein deel in het westen van het projectgebied is gekarteerd als Lfp(0), of een **zeer natte, zeer sterk gleyige zandleembodem** zonder profiel *met een sterk antropogene invloed*. Dergelijke gronden zijn zowel in de zomer als in de winter zeer nat, en zijn op die manier niet geschikt voor landbouw en mits drainage matig geschikt voor weiland.⁵

Het gaat in het projectgebied dus om zeer natte tot matig natte alluviale zandleem- tot leembodems die matig tot niet geschikt zijn voor landbouw.

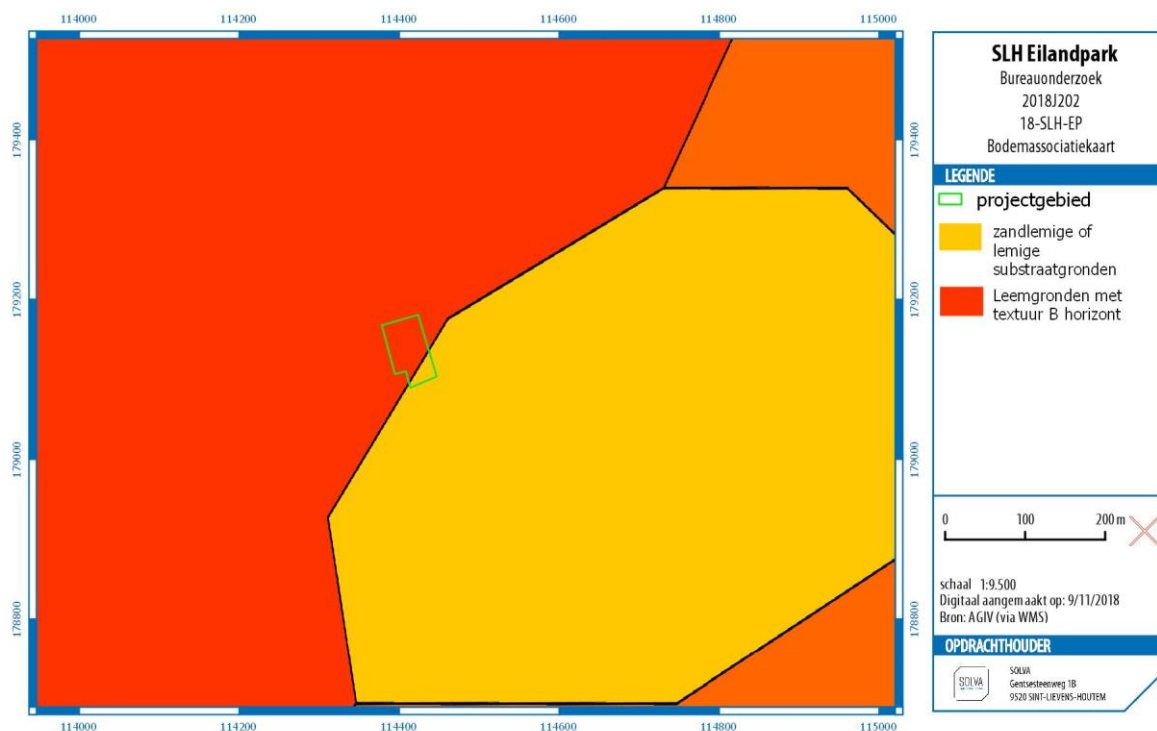
Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

Deze beschrijvingen met betrekking tot het projectgebied hebben hun relevantie grotendeels verloren, aangezien deze gronden sinds de kartering volledig overbouwd raakten. Relevant is wel de sterk antropogene invloed in de beekvallei, die hoogstwaarschijnlijk in verband kan gebracht worden met de vijvers die in de beekvallei werden gegraven en weer gedempt (zie verder, historisch kader).

⁴ Louis 1971, 63-64.

⁵ Louis 1971, 57-58.

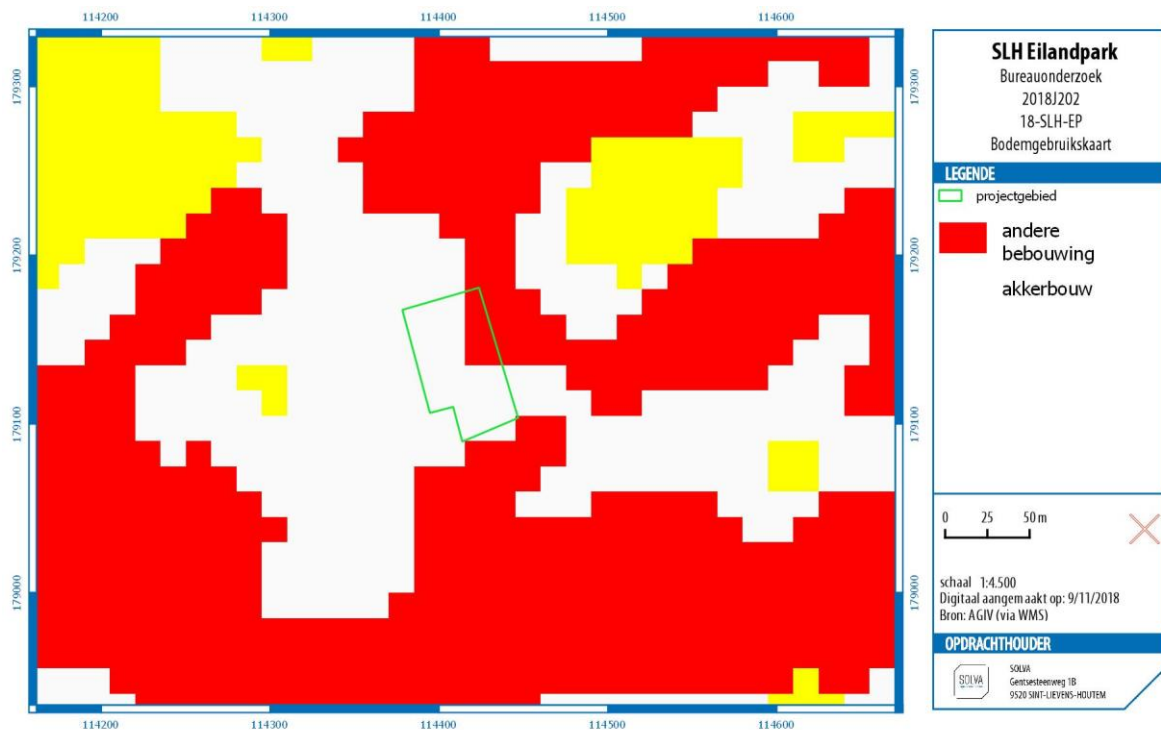
De zuidelijke helft van het projectgebied ligt volgens de **bodemassociatiekaart** (figuur 16) in associatie 38, meer bepaald niet-gedifferentieerde **zandlemige of lemige substraatgronden op klei-zandcomplex**. De noordelijke helft ligt in associatie 34, **leemgronden met textuur B horizont**: natte associatie.

Figuur 16: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

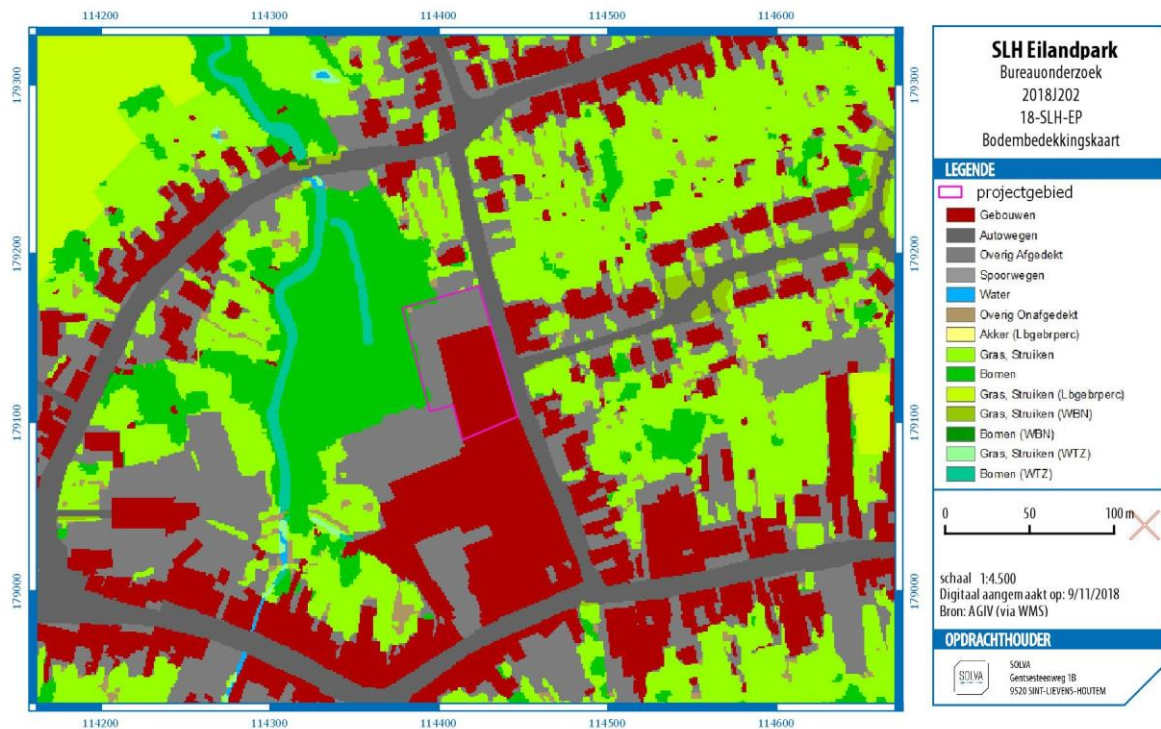
2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Volgens de **bodemgebruikskaart** (figuur 17) ligt het projectgebied vreemd genoeg grotendeels in akkerland, en wordt in mindere mate ingenomen door ‘andere bebouwing’. De bodembedekkingskaart en recente luchtfoto's spreken dit echter tegen (zie onder).

Figuur 17: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

De **bodembedekkingskaart** (figuur 18) toont dat het projectgebied vandaag de dag wordt ingenomen door bebouwing en ‘autowegen’. In realiteit betreft dit laatste een parking.

Figuur 18: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

Een **recente luchtfoto** uit 2015 geeft een gelijkaardig beeld weer (figuur 19).

Figuur 19: Recente luchtfoto (2015) met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied wordt beschreven onder 2.1.2.1.

2.2.3.5 SPECIFIEKE TERREININFORMATIE

Zie bijlage 2 voor een gedetailleerde versie van het overzichtsplan met locaties van de boringen, en bijlage 3 voor de boorstaten.

In het kader van de overdracht van de gronden binnen het projectgebied is op perceel 229 F⁵ een oriënterend milieuhygiënisch bodemonderzoek uitgevoerd door ABO n.v. (figuur 20)⁶ De boringen geven gedetailleerde informatie over de opbouw van de bodem en eventuele verstoringen.

Figuur 20: Locaties van de boringen (ABO n.v.; verkregen via SOLVA).

Boring 1 bevindt zich centraal in het perceel. Het referentievlak is de **onderkant** van het **betonniveau**. Daaronder situeert zich een uiterst betonhoudende laag van 0,20 m dik, daaronder een laag met een dikte van 1,30 m die zwak baksteenhoudend is. Onder deze laag is onverstoord leem aanwezig.

Boring 2 ligt binnen de huidige Drankencentrale Pedo. Onder het referentievlak bevinden zich verschillende leemlagen die niet verstoord zijn.

Boring 3 ligt ook in de Drankencentrale Pedo. Onder het referentievlak bevindt zich eerst een uiterst betonhoudende laag van 0,20 m dikte, daaronder een zwak grindhoudende laag met een dikte van 0,30 m. Deze rust op verschillende lagen onverstoord leem en klei.

Boring 4 vond plaats in de oude weverij. Tot op een diepte van 0,20 m onder het referentievlak bevindt zich een uiterst betonhoudende laag. Daaronder liggen onverstoord leem en klei.

Boring 5 is gesitueerd in de ruimte waar voorheen twee bovengrondse opslagtanks voor stookolie en zware stookolie stonden. De bodemopbouw onder het referentievlak is als volgt: eerst 0,2 m uiterst

⁶ De Cock, Smets & Huybreoek 2014. Deze gegevens werden bezorgd door het intergemeentelijk samenwerkingsverband SOLVA.

betonhoudend, vervolgens 0,30 m matig puinhoudende en zwak baksteenhoudende leem, daaronder onverstoorde leem.

Boring 6 vond in dezelfde ruimte als boring 5 plaats. Onder het referentievlak liggen achtereenvolgens van boven naar beneden een 0,20 m dikke uiterst betonhoudende laag, een 0,30 m dikke zwak puinhoudende laag en daaronder verontreinigde leemlagen.

Boring 7 bevindt zich in de aanliggende ruimte. Na een uiterst betonhoudende laag tot 0,20 m onder het referentievlak, gaat het om onverstoorde leemlagen.

Boring 8 is buiten het perceel gelegen, op perceel 212B, aan de grens met perceel 229 F⁵. Onder het referentievlak bevinden zich achtereenvolgens: een 0,10 m dikke grindlaag, een 0,40 m dikke sterk puinhoudende zandlaag, een 0,50 m dikke sterk puinhoudende leemlaag en een onverstoorde leemlaag.

Boring 9 ten slotte vond plaats in de oude fabrieksruimte, aan de grens met perceel 229 V⁵. Onder het referentievlak bevond zich eerst een 0,30 m dikke betonlaag. Daaronder lag een 0,20 m dikke sterk baksteenhoudende leemlaag. Vervolgens gaat het om een onverstoorde leemlaag.

Deze boringen tonen aan dat er onder de referentievlakken, die telkens gelijk is aan de onderkant van de huidige verharding in beton, een uiterst betonhoudende laag van 0,20 m tot 0,30 m dik ligt. Ter hoogte van boringen 1, 3, 5, 6, 8 en 9 bevinden zich onder dit pakket één of meerdere lagen die hoogstwaarschijnlijk ook als verstoord te beschouwen zijn. Het gaat meestal om baksteenhoudende lagen, in twee gevallen (boringen 3 en 8) zijn de lagen ook vermengd met grind.

De huidige verharding in beton is ook zo'n 0,3 m dik. Dit is vastgesteld bij het terreinbezoek.

Foto 5: Bestaande toestand van een deel van het terrein (gesloopt deel) waarbij de vloeropbouw van de voormalige fabrieksgebouwen zichtbaar is, net als de verstoorde lagen onder de betonvloer (foto genomen vanop de Doelstraat richting het westen).

De boringen tonen aan dat de **vloeropbouw** van de voormalige fabrieksgebouwen zo'n 0,5 tot 0,6 m bedraagt (betonplaat met uiterst betonhoudende laag), met op verscheidene locaties (boringen 1, 3, 5, 6, 8, 9) **onder deze vloeropbouw** nog verstoorde lagen (baksteen-, grind- of puinhoudend) tussen 0,30 tot 1,30 m dik. Deze lagen zijn tevens in de huidige toestand te zien op de plaatsen waar de betonnen vloeropbouw reeds is verwijderd (foto 1 en 2).

Foto 6: Het reeds gesloopte deel van de fabrieksgebouwen waarbij duidelijk is dat het terrein heel wat dieper ligt dan het huidige straatniveau van de Doelstraat (foto genomen vanop de Doelstraat richting het zuidwesten).

2.2.3.5.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

- Uitvoeringstermijn: 24/04/2014 (boringen en analyse boringen)
- Aard van het onderzoek: controleboring
- Betrokken actoren: De controleboringen werden uitgevoerd door ABO n.v.

De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

2.2.4 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

2.2.4.1.1 ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN SINT-LIEVENS-HOUTEM

De oudste vermelding van Sint-Lievens-Houtem dateert uit 976, als Holtem of Holthem.⁷ Op dat moment worden de heerlijke rechten op een deel van Holthem afgestaan aan de Sint-Baafsabdij. Het gebied bestond dan voornamelijk uit bossen.⁸ Op dat ogenblik bestond de kerk al, met daarnaast een grote hoeve.⁹ Het bouwland van deze hoeve lag geconcentreerd op de Hofkouter die zich ten noorden van deze hoeve uitstrekte. In de 11de eeuw werd onder andere het bos ten oosten van de kerk ontgonnen, en werd de Meulenkouter hier aangelegd.¹⁰ Tijdens de volle en late middeleeuwen ontwikkelt Sint-Lievens-Houtem zich tot het dorp dat het vandaag nog steeds is. Een belangrijk element hierin was de jaarlijkse bedevaart ter ere van Sint-Livinus die sinds 1007 (en tot 1540) werd gehouden tussen Sint-Lievens-Houtem en de Sint-Baafsabdij.¹¹

⁷ Cherretté, Reniere & Vanholme 2008, 7.

⁸ Verhulst 1995, 162.

⁹ Callebaut & De Groote 1988, 202.

¹⁰ Cherretté, Reniere & Vanholme 2008, 7.

¹¹ Braekman 1995, 252-254; Cherretté, Reniere & Vanholme 2008, 8.

2.2.4.1.2 GESCHIEDENIS VAN HET PROJECTGEBIED

In 1911-1913 werd Établissements Saey, een lakenweverij, opgericht in het projectgebied. De textielfabriek kende nog uitbreidingen in 1921 en tijdens de Tweede Wereldoorlog.¹² De fabriek wordt gekenmerkt door verschillende in elkaar lopende gebouwen met diverse constructiesystemen. Er werden vooral lakenstof en handdoeken geproduceerd voor de Franse overzeese kolonies.¹³ In 1977 sloot de weverij de deuren. Momenteel wordt een deel van de textielsite ingenomen door een cluster van gemeenschapsvoorzieningen, waaronder een cultureel centrum, de gemeentelijke bibliotheek en een sporthal. Een deel van de resterende fabrieksgebouwen huisvest Drankencentrale Pede. Het zijn deze laatste terreinen die onderwerp uitmaken van de slopingsaanvraag.

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Voor het projectgebied zelf is één bouwkundig relict gekend, namelijk de lakenweverij Établissements Saey opgericht in 1911-1913 en met uitbreidingen in 1921 en tijdens de Tweede Wereldoorlog.¹⁴ De fabriek wordt gekenmerkt door verschillende in elkaar lopende gebouwen met diverse constructiesystemen. Er werden vooral lakenstof en handdoeken geproduceerd voor de Franse overzeese kolonies. In 1977 sloot de weverij de deuren.¹⁵

In de nabije omgeving van het projectgebied kan ook de Korenwatermolen opgemerkt worden. Deze situeert zich ten noorden van het projectgebied, en is gelegen op de Molenbeek. De vroegste vermelding van de molen dateert uit 1480, wanneer de watermolen eigendom van de Sint-Baafsabdij. De huidige molen is sinds 1959 buiten gebruik.¹⁶

Verder staat ook de parochiekerk Sint-Michiel aangeduid als bouwkundig erfgoed, gelegen ten westen van het projectgebied. De oudste sporen van deze kerk dateren uit de 10e eeuw, met een martyrium uit deze eeuw. De kerk heeft een Romaans koor uit de 11de tot 12de eeuw, geflankeerd door twee traptorens.¹⁷ Ten slotte wordt de parochie ook vermeld in de Inventaris Onroerend Erfgoed. De oorspronkelijke parochie (976) was eigendom van de Sint-Baafsabdij tot 1540, waarna het aan het Sint-Baafskapittel toebehoorde. In de 17e eeuw werd een nieuwe pastorie gebouwd.¹⁸

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Lakenweverij Saey, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/9533>.

¹³ Erfgoedbank Land van Rode 2017.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Lakenweverij Saey, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/9533>.

¹⁵ Erfgoedbank Land van Rode 2017.

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Korenwatermolen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/9532>.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Parochiekerk Sint-Michiel* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/9527>

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Pastorie Sint-Michielsparochie* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/9528>

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 HORENBAULTKAART (1619)

Het oudste cartografisch document voor het studiegebied is de kaart van het Land van Aalst door Jacques Horenbault uit 1619 (figuur 21). Deze kaart is echter weinig informatief voor de gebruiksgeschiedenis van het terrein, aangezien ze weinig details toont voor de gebieden tussen de verschillende dorpen.

Figuur 21: Uitsnede uit de Horenbaultkaart van het Land van Aalst (1619) met aanduiding van de locatie van het projectgebied (bij benadering) (09/11/2018, via <http://users.telenet.be/peter.de.clercq/horenbault1.html>).

2.2.4.3.2 VILLARETKAART (1745 – 1748)

Figuur 22: Uitsnede uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

De **Villaretkaart** uit 1745-1748 toont dat de huidige wegen rondom het onderzoeksterrein minstens teruggaan tot het midden van de 18de eeuw (figuur 23). Voor het projectgebied biedt de kaart niet zoveel informatie. De bebouwing concentreert zich duidelijk aan de andere zijde van de huidige Doelstraat. Naast de beekvallei zijn duidelijk diverse grote vijvers gesitueerd, die ook voorkomen op Ferraris. De eerder vernoemde antropogene verstoringen zoals vastgesteld op de bodemkaart staan hier zeker mee in verband.

2.2.4.3.3 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK (1771-1778)

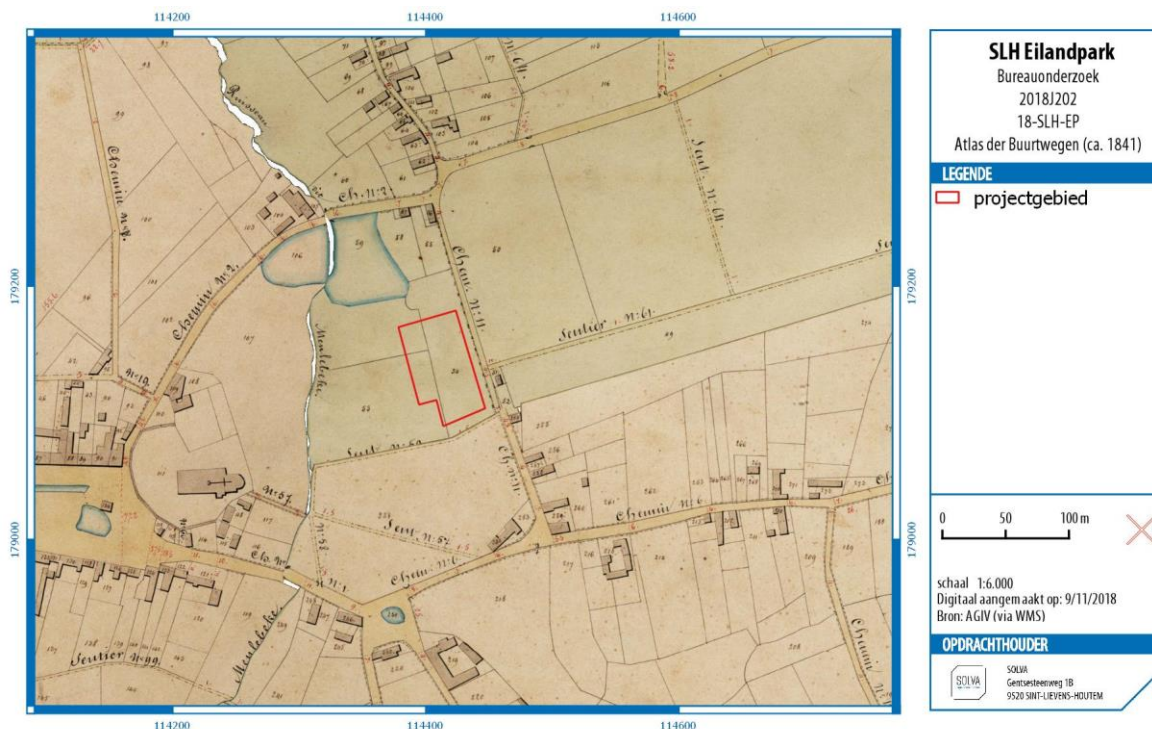
Figuur 23: Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

Ook de **Ferrariskaart** uit 1771-1778 toont dat de huidige wegen rondom het onderzoeksterrein minstens teruggaan tot 18de-eeuwse tracés (figuur 23). De projectie is niet correct gegeorefereerd. Het terrain situeert zich in werkelijkheid iets meer oostwaarts, palend aan de weg.

Voor het projectgebied zelf toont ze aan dat het terrein bedekt was met gras en bomen. Net ten zuiden ligt een klein gebouwtje. Ten westen van het perceel waar dit gebouw gesitueerd is, ligt een waterloop die naar enkele grote waterpartijen loopt, die waarschijnlijk verband houden met de historisch gekende **watermolen** die ten noorden van het projectgebied ligt.¹⁹ Op de waterloop die de zuidelijke grens van het perceel vormt, sluit nog een waterloop aan. Deze natuurlijke of antropogene grachten kunnen waarschijnlijk in verband gebracht worden met de **drainage** van deze **natte gronden** (zie de bodemtypekaart hierboven).

¹⁹ Braekman 1995, 267.

2.2.4.3.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Figuur 24:Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

De **Atlas der Buurtwegen** (ca. 1841) toont dezelfde wegtracés (figuur 24). Het projectgebied maakt deel uit van verschillende **grote percelen**. De oudere percelering is verdwenen, alsook het kleine gebouw ten zuiden van het werkingsgebied. Er loopt wel een **voetweg** door het perceel, recht naar de locatie van het gebouwtje dat zichtbaar is op de Ferrariskaart, en aansluitend op de huidige Doelstraat. Ten noordwesten van het projectgebied ligt een grote poel waar de **Meulebeke**, de huidige Molenbeek, in uitmondt. De zuidelijke gelegen vijvers lijken inmiddels gedempt. Het tracé van de **Molenbeek** is hier anders dan op de Ferrariskaart, en ook de andere grachten/beken die aansloten op de Molenbeek en door het projectgebied lopen, zijn hier niet weergegeven. Deze staan echter wel vermeld op de huidige GRB-kaart (figuur 29).²⁰ Bij het terreinbezoek werd echter vastgesteld dat de gracht die door het zuidelijke deel van het terrein loopt, niet zichtbaar is. We vermoeden dan ook dat deze grachten in de loop van de 19de of 20ste eeuw ondergronds gebracht zijn.

²⁰ Het Groot-schalig Referentie Bestand (GRB) Vlaanderen is een geografisch informatiesysteem dat als topografisch referentiesysteem dient voor Vlaanderen (Agentschap Informatie Vlaanderen, *Basiskaart Vlaanderen (GRB)*, online geraadpleegd op <https://overheid.vlaanderen.be/producten-diensten/basiskaart-vlaanderen-grb> (17-02-2017)).

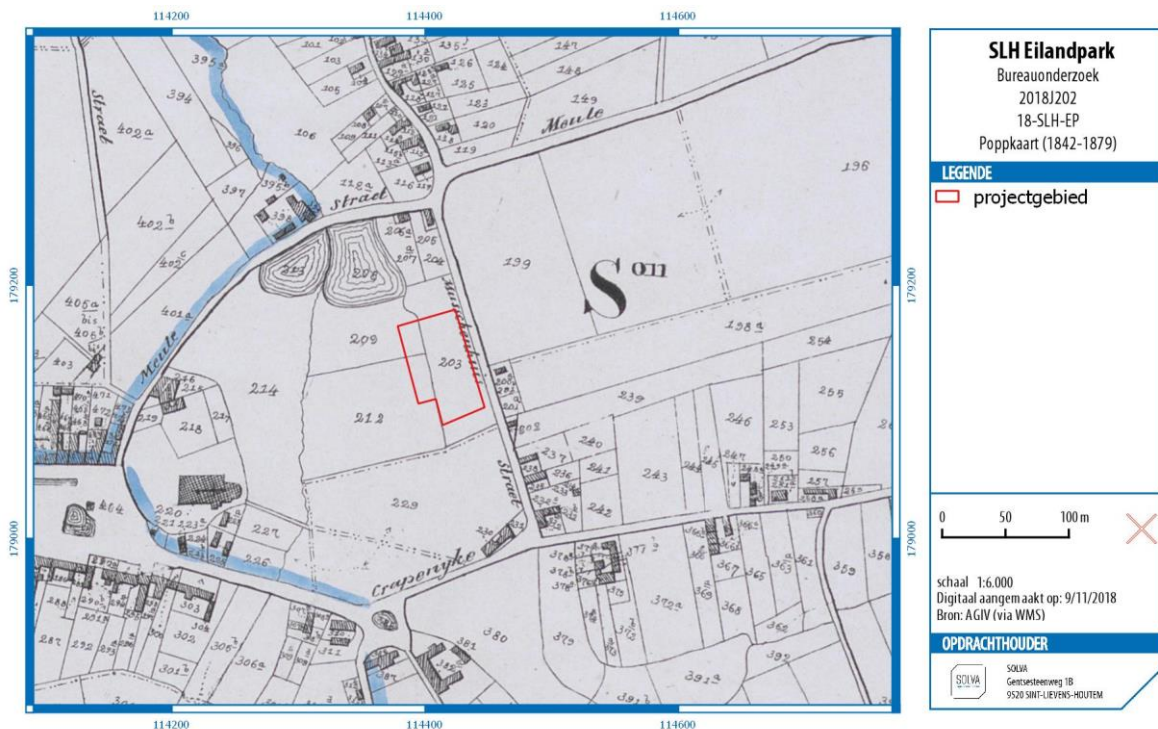
2.2.4.3.5 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

Figuur 25: Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

De **kaart van Vandermaelen** (figuur 25) biedt weinig nieuwe informatie. De percelering lijkt in lichte mate gewijzigd te zijn. De voetweg die in de Atlas der Buurtwegen ten zuiden van het projectgebied wordt gesitueerd, ligt op de kaart van Vandermaelen net binnen het projectgebied. Wellicht zit er een licht foutenmarge op de georeferentie, waardoor de projectie van het projectgebied in werkelijkheid iets noordelijker gesitueerd moet worden.

2.2.4.3.6 PHILIPPE CHRÉTIEN POPP - ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

Figuur 26: Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

De **Popp-kaart** (figuur 26) biedt weinig nieuwe informatie ten aanzien van de Atlas der Buurtwegen en de kaart van Vandermaelen.

2.2.4.3.7 RECENTE LUCHTFOTO'S

Op **recente luchtfoto's** (1971 en 1990) is te zien dat het projectgebied wordt ingenomen door de fabrieksgebouwen van Établissements Saey, waarvan de bouw in 1911 begonnen is. De huidige omliggende verharde parking/opslagplaats lijkt nog niet aanwezig te zijn, en werd in 1971 nog deels ingenomen door bomen. De bebouwing in de omgeving van het projectgebied is sterk toegenomen sinds het midden van de 19e eeuw (figuur 27-28).

Figuur 27: Recente luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

Figuur 28: Recente luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 09/11/2018)

2.2.5 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris geen archeologische sites gekend.

Figuur 29: CAI op GBR met aanduiding van het projectgebied en de nabijgelegen CAI-locaties (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 12/11/2018)

In de **ruimere omgeving** zijn er wel verschillende sites gekend (figuur 29). **CAI-locatienummer 506114** heeft betrekking op de Sint-Michielskerk en haar nabije omgeving. Bij een onderzoek in en rond de kerk zijn sporen aangetroffen van vroegmiddeleeuwse occupatie, waarschijnlijk te relateren aan een hoeve van het domein *Holthem*.²¹ Het gaat om enkele greppels, looppniveaus, kuilen en paalgaten.

CAI-locatienummer 500417 betreft toponymisch-historisch onderzoek naar de markt van Sint-Lievens-Houtem en is in dit kader dus niet relevant.

Op het Marktplaats zijn al verschillende opgravingen gebeurd. Een eerste (**CAI-locatienummer 508101**) vond plaats ter hoogte van de hoek met de Schoolstraat.²² Er werd een 13de-eeuwse cultuurlaag, 14de-eeuwse kuilen en een 14de-eeuwse tonwaterput aangetroffen. In 2008 voerde SOLVA een archeologisch proefsleuvenonderzoek uit op het Marktplaats (**CAI-locatienummer 150270**).²³ De oudste daarbij aangetroffen sporen dateren uit de 14de eeuw, het gaat om verschillende kuilen.²⁴ Uit dezelfde periode stammen verschillende wegtracés. Recentere sporen zijn een gracht, het schepenhuis en een poel.²⁵ Dit werd bevestigd door het archeologisch onderzoek naar aanleiding van de heraanleg van het Marktplaats in 2016.²⁶

²¹ Callebaut & De Groote 1988, 202; Callebaut & De Groote 1989, 44.

²² De Groote, Moens & De Clercq 2001a, 36; De Groote, Moens & De Clercq 2001b, 222-225.

²³ Cherretté, Reniere & Vanholme 2008.

²⁴ Cherretté, Reniere & Vanholme 2008, 38.

²⁵ Cherretté, Reniere & Vanholme 2008, 38-39.

²⁶ Clement, rapportage in voorbereiding.

Ten noorden van en aansluitend aan het Marktpllein, in de straat Eiland, voerde SOLVA in 2011 een archeologisch onderzoek uit (**CAI-locatienummer 160676**).²⁷ Hierbij kwamen een beperkt aantal sporen aan het licht, voornamelijk daterend uit de postmiddeleeuwen.²⁸ Het gaat om een vermoedelijk 19de-eeuws riool, sporen van een kasseiweg of pleinbedekking en enkele grachten, greppels en kuiltjes. Het relatief beperkte aantal sporen nam duidelijk snel af, weg van de kerk.

CAI-locatie 151598, ten noordwesten van het projectgebied, betreft een indicator voor de ligging van een laatmiddeleeuwse molen. Aangezien hier geen archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden, is deze site hier niet relevant.

CAI-locatie 500088, gelegen ten zuidwesten van het projectgebied, betreft cartografisch onderzoek naar een site met walgracht in het kader van een ruilverkaveling, en is hier derhalve niet relevant.

Ten noordoosten van het projectgebied ligt **CAI-locatienummer 500064**. Hier werd in het kader van dezelfde ruilverkaveling een veldprospectie uitgevoerd, waarbij verschillende prehistorische artefacten werden aangetroffen. De aanwezigheid van een echte site is echter onzeker. Hetzelfde geldt voor **CAI-locatienummer 500065**, gelegen ten zuidoosten van het projectgebied.

In het zuidoosten ligt verder nog **CAI-locatienummer 500067**. Het betreft een oude trambedding die bij cartografisch onderzoek in het kader van de ruilverkaveling werd ontdekt.

Op basis van dit archeologisch onderzoek kan gesteld worden dat de bewoningskern van Sint-Lievens-Houtem zich minstens sinds de (late) middeleeuwen rond het huidige Marktpllein bevond, en dat de densiteit van occupatie daarbuiten zeer snel afneemt, zoals het onderzoek op het Marktpllein en het Eiland aantoont.

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

Het projectgebied situeert zich in de vallei van de Molenbeek en is vrij laag gelegen ten opzichte van zijn omgeving. Het bureauonderzoek toont aan dat het Tertiair gaat het om zand met kleilagen en zandsteenbanken, quartair zijn er **fluviatiele afzettingen** gebeurd bovenop de pleistocene sequentie. Bodemkundig gaat het om **zeer natte tot matig natte leembodems**, wat niet verwonderlijk is gezien de topografische locatie van het projectgebied. Deze landschappelijke ligging, in een laaggelegen beekvallei op **zeer natte gronden**, vermoedelijk van alluviale/colluviale oorsprong, beperkt de mogelijkheden voor menselijke activiteiten, reden waarom de terreinen pas in de loop van de twintigste eeuw bebouwd raakten, nadat er sterk werd op ingegrepen. Het projectgebied bevindt zich bovendien op een sterk hellend terrein richting de Molenbeek, gelijkaardige zones langs de Molenbeek staan ingekleurd als 'hoge potentiële erosie'. De aanwezigheid van alluviale/colluviale bodems binnen het onderzoeksterrein bevestigen dit.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

Archeologisch onderzoek in de omgeving toont dat de oudste bewoningskern van Sint-Lievens-Houtem zich ten westen van het projectgebied bevindt, rond de kerk en het Marktpllein, aan de overzijde van de Molenbeek. Zeker sinds de vroege middeleeuwen bevond zich hier bewoning, te relateren aan het domein *Holthem*. Echter, de densiteit van de occupatie lijkt echter snel af te nemen wanneer men buiten deze kern gaat, zoals het archeologisch onderzoek op het Eiland aantoont. Het projectgebied bevindt zich in een meer perifeer gebied ten opzichte van de historische kern van Sint-Lievens-Houtem, en bovendien aan de overzijde van de beekvallei, die het historisch centrum flankiert en scheidt van de zone van het projectgebied.

Wellicht heeft het projectgebied nooit alsdusdanig tot de historische 'kern' behoort, die aan de overzijde van de beekvallei te situeren is, maar werd het in het verleden gerekend tot omliggend akker- en weideland.

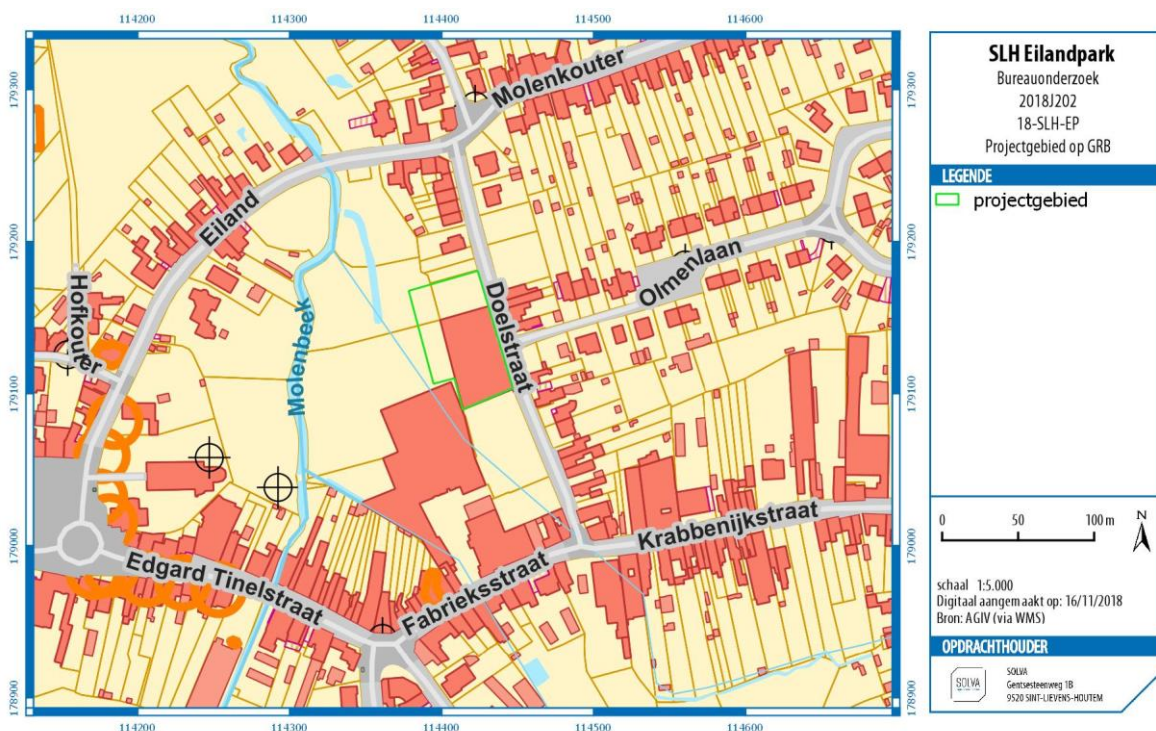
²⁷ Klinkenborg *et al.* 2013.

²⁸ Klinkenborg *et al.* 2013, 21.

De terreinen ten westen van het projectgebied, meer naar de beek toe gelegen, warden in het verleden ingericht als vijvers, en nadien gedempt en gaandeweg weer bebost.

Het cartografisch materiaal toont duidelijk dat het projectgebied zelf zeker sinds de late 18de eeuw in gebruik was als akker- of weideland. In het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein zijn tevens enkele waterlopen aanwezig (zie Ferrariskaart en GRB) die in noordwestelijke richting afwateren naar de Molenbeek. Dit is een situatie die zich nog deels vertaalt in de huidige situatie (zie GRB). Het grootste deel van het projectgebied was echter in gebruik als akker- of weiland en dit constant vanaf minstens de late 18de eeuw tot 1911, wanneer de fabrieksgebouwen van Établissements Saey werden opgericht. Vanaf dan worden de terreinen stelselmatig bebouwd en ontwikkeld als fabrieksterrein, wat een grote impact heeft gecreëerd op de ondergrond en deze de facto ernstig heeft verstoord. Op diverse locaties toonden boringen aan dat de terreinen ter hoogte van het projectgebied minstens 1m tot zelfs minstens 1m85 zijn verstoord.

Doorgaans wordt aangenomen dat in de nabijheid van beekvalleien mogelijks steentijdsites kunnen bewaard zijn. Gezien de historie van dit gebied (verschillende grote vijvers nabij de beekvallei in de postmiddeleeuwen, fabrieksterreinen hogerop op de afhellende, erosiegevoelige terreinen) is de verwachting in dit geval nihil.

Figuur 30: GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/11/2018)

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

➤ Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie

Het projectgebied ligt buiten de historische kern van Sint-Lievens-Houtem, aan de overzijde van de Molenbeek, er lijkt geen directe link met het projectgebied te zijn. Vóór het einde van de 18de eeuw is er weinig informatie voorhanden die meer inzicht geeft in het gebruik van het terrein. Het overgrote deel van het terrein kent een stabiel landgebruik tussen minstens de late 18de eeuw en 1911. Toen was het in gebruik als akker- of weiland. Bovendien ligt het projectgebied in een landschappelijke zone met een vrij laag

archeologisch potentieel. Het betreft een, ten opzichte van de omgeving, laaggelegen beekvallei met zeer natte bodems, weinig geschikt voor landbouw. Bewoning zal eerder op de hoger gelegen locaties in het landschap gezocht moeten worden, en rond de historische kern van Sint-Lievens-Houtem, namelijk rond het Marktplaatsje. Minstens sinds de 18de eeuw (en mogelijk vroeger?) zijn er aanwijzingen voor (drainage)grachten in het zuidelijke deel van het projectgebied. Deze grachten zijn vermoedelijk in de 19de of 20ste eeuw ondergronds gebracht, waarbij ook aanzienlijke verstoringen van de ondergrond te verwachten zijn. Van groot belang ten aanzien van het archeologisch potentieel is de recente geschiedenis. Sinds 1911 was het terrein ingericht als industriële textielfabriek. Dit had ingrijpende bodemingrepen en verstoringen tot gevolg. In 1977 sloot de fabriek, waarna de gebouwen bewaard bleven en in verval raakten. Het noordelijke deel werd omgevormd tot handelspand. Het zuidelijke deel is inmiddels gesloopt.

Alles in beschouwing genomen is het archeologisch potentieel binnen het projectgebied van de slopingaanvraag zeer gering tot onbestaande.

➤ *Wat is de impact van de geplande werken?*

In 1911 werd op het projectgebied de textielfabriek *Établissements Saey* opgericht. Dit heeft een grote impact op de ondergrond gehad. Gezien het in deze fase enkel om de sloop van het gebouw tot en met de funderingsplaat (niet dieper) en opbraak van de parking gaat, en de vroegere impact in de bodem van het projectgebied zeer groot is, zullen nieuwe verstoringen minimaal tot onbestaande zijn. Op diverse locaties heeft een bodemonderzoek aangetoond dat onder de bestaande betonplaat verstoorde lagen te verwachten zijn, tot 1m85 op sommige plaatsen.

➤ *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Binnen het volledige projectgebied wordt geen relevante archeologische kenniswinst verwacht.

➤ *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Hieruit volgend kan besloten worden dat, indien er al archeologisch erfgoed aanwezig was op het terrein, dit bij de bouw van de fabrieksgebouwen vernietigd is. Verder onderzoek is dus ook niet nodig.

2.2.7.2 **AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT**
Binnen het volledige projectgebied wordt geen archeologisch erfgoed verwacht.

2.2.7.3 **AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT**
Niet van toepassing.

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

BRAECKMAN W. L., (1995) Historische aantekeningen over Sint-Lievens-Houtem, Het Land van Aalst XLVII/4, 245-281.

KLINKENBORG S., Taelman E. & Cherret  B., (2013) Sint-Lievens-Houtem Eiland, Archeologisch onderzoek, februari – maart en mei 2011, *Archeologie – Rapport 24*, Erembodegem: SOLVA.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. (2002) *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op //

<https://www.dov.vlaanderen.be>

<https://www.geopunt.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://geo.onroerenderfgoed.be>

<https://maps.google.be>

<http://www.cartesius.be>

<http://cai.onroerenderfgoed.be/>